

ВІДГУК

офіційного опонента,

кандидата педагогічних наук, доцента, доцента кафедри української мови
та методики навчання Національного педагогічного університету

імені М. П. Драгоманова,

Чабайовської Марії Іванівни

про дисертацію

Шкарбан Людмили Вячеславівни

«Підготовка вчителя початкової школи до роботи з ліворукими дітьми»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дослідження. Дисертаційна робота Людмили Вячеславівни Шкарбан «Підготовка вчителя початкової школи до роботи з ліворукими дітьми» присвячена розкриттю однієї із важливих проблем вітчизняної освіти – вдосконаленню фахової підготовки вчителів у закладах вищої освіти. Актуальність дослідження визначається тим, що воно спрямоване на вдосконалення якості підготовки майбутніх учителів початкової школи, оскільки в сучасних умовах реформування національної освіти пріоритетного значення набувають особистісно зорієнтований і компетентністний підходи до кожного здобувача освіти, зокрема ліворукого, адже ліворукі діти відрізняються від своїх однолітків незвичайним сприйняттям світу, особливою логікою побудови умовиводів, нетривіальним підходом до вирішення завдань, високим рівнем розвитку уяви, творчого мислення тощо. Ми переконані, що природний потенціал ліворуких дітей може бути реалізований тільки за умови готовності вчителя початкової школи до роботи з такими учнями, системної інтеграції психолого-педагогічної, соціальної, психофізіологічної та методичної підготовленості майбутнього фахівця до означеного аспекту професійної діяльності. Свідченням фундаментальності й актуальності дисертаційної роботи є її зв'язок із планом науково-дослідної теми Київського університету імені

Бориса Грінченка «Нова стратегія професійної підготовки педагога в умовах євроінтеграції». Отже, дисертаційне дослідження Л. В. Шкарбан є своєчасним і соціально значущим.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У вступі здобувачкою обґрунтовано актуальність, теоретичну і практичну значущість проведеного дослідження, які загалом не викликають сумніву. Структура дисертації логічно вибудована, понятійно-категорійний апарат сформульовано коректно, відповідно до проблематики та структури роботи. Важливі положення та висновки мають суттєву наукову новизну, достатньо вагомі їх теоретична і практична значущість.

Перший розділ «Теоретичні основи підготовки вчителя початкової школи до роботи з ліворукими дітьми» присвячено аналізу проблеми підготовки вчителя початкової школи до роботи з ліворукими дітьми, розкриттю категорійних понять дослідження та висвітленню сучасного стану вивчення проблеми в педагогічній теорії та практиці.

У другому розділі «Змістово-технологічне забезпечення підготовки вчителя початкової школи до роботи з ліворукими дітьми» переважають емпіричні матеріали, які є самостійним здобутком автора і заслуговують на увагу. Здобувачкою подано результати діагностування готовності вчителя початкової школи до роботи з ліворукими дітьми, схарактеризовано структуру готовності майбутнього фахівця до означеного виду діяльності. Визначено особливості організації роботи з ліворукими учнями в процесі навчально-пізнавальної діяльності, що є важливим чинником підготовки майбутніх учителів. Обґрунтовано також змістово-технологічне забезпечення підготовки вчителя початкової школи до роботи з ліворукими дітьми, розширено змістове наповнення навчальних дисциплін («Методика навчання української мови», «Методика навчання літературного читання», «Методика навчання письма», «Методика навчання освітніх галузей «Математика», «Природознавство») та педагогічних практик питаннями про особливості організації навчально-пізнавальної діяльності ліворуких учнів. Включено до

варіативної частини освітньо-професійної програми підготовки майбутнього вчителя початкової школи навчальну дисципліну «Робота вчителя початкової школи з ліворукими учнями» (для студентів III курсу ОР «бакалавр»).

Заслужовують на увагу методичні рекомендації для вчителів початкової школи щодо роботи з ліворукими дітьми, що є суттєвим практичним доробком.

До позитиву варто віднести розроблений авторський Інтернет-сайт «Світ ліворуких» (за посиланням <http://lshkarban.wix.com/livoruki-dity>).

Особливу цінність має системний підхід дисертантки до визначення поетапності підготовки майбутніх фахівців до роботи з ліворукими дітьми, а саме: діагностичні та методичні розробки, навчальна дисципліна «Робота вчителя початкової школи з ліворукими учнями» (для студентів III курсу ОР «бакалавр»), авторський Інтернет-сайт «Світ ліворуких», що впроваджено в освітній процес закладів вищої освіти різних регіонів України, ідея введення питань щодо особливостей навчання й виховання ліворуких учнів до процесу вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу та фахових методик, програм педагогічних практик, відстежування ефективності освітнього процесу за розробленою структурою готовності вчителя початкової школи до роботи з ліворукими дітьми.

Зазначені Л. В. Шкарбан підходи до організації навчання майбутніх учителів початкової школи повністю відповідають завданню формування активної позиції студентів, адже інтерактивний формат взаємодії, варіативність завдань і методів навчання підтримують мотивацію студентів та сприяють становленню необхідних для майбутніх педагогів фахових (професійних, спеціальних) компетентностей.

Доцільно зазначити також логічну чіткість проведення педагогічного експерименту, який було здійснено впродовж 2013-2018 навчальних років та охоплював констатувальний і формувальний етапи. На констатувальному етапі для осмислення досліджуваного феномену та визначення його реального стану було проведено психолого-педагогічне спостереження за роботою вчителів-практиків початкової школи й шкільних практичних

психологів, що дало змогу з'ясувати типові труднощі, які відчують педагоги під час роботи з ліворукими дітьми.

На формувальному етапі експериментально перевірено ефективність упровадженого змістово-технологічного забезпечення підготовки вчителя початкової школи до роботи з ліворукими дітьми, про що свідчить позитивна динаміка якісних і кількісних показників сформованості готовності студентів до означеного виду діяльності за всіма її компонентами.

У третьому розділі «Організація та проведення експериментальної роботи» подано етапи і методiku експериментальної перевірки ефективності змістово-технологічного забезпечення підготовки майбутнього фахівця до роботи з ліворукими учнями та проаналізовано результати педагогічного експерименту.

Вірогідність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.

Вірогідність одержаних автором науково-практичних результатів не викликає сумніву, оскільки вони адекватні поставленим завданням, отримані завдяки комплексу методів і ґрунтовній джерельній базі дослідження. Дисертанткою обґрунтовано теоретичну сутність і зміст поняття "готовність майбутнього вчителя початкової школи до роботи з ліворукими дітьми".

Розроблено змістово-технологічне забезпечення підготовки вчителя початкової школи до роботи з ліворукими дітьми, визначено ефективні форми та методи такої підготовки, уточнено наукові підходи до особливостей навчання, виховання й розвитку ліворуких учнів в освітньому середовищі початкової школи. Матеріали дисертації можуть бути використані науковцями, дослідниками, викладачами в закладах вищої освіти під час підготовки вчителів початкової школи та в процесі підвищення кваліфікації фахівців початкової школи в системі післядипломної педагогічної освіти.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях. Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, зроблених здобувачкою, підтверджуються значною

кількістю наукових праць: 27 праць (із них 24 – одноосібні), зокрема: 8 статей – у наукових фахових виданнях України (3 з них входить до наукометричних баз), 1 – у зарубіжному науковому періодичному виданні, 5 статей – у збірниках матеріалів міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій, 1 стаття – в електронному інтернет-ресурсі, 12 статей – у науково-методичних журналах.

Обсяг і зміст дисертації доводить, що робота є самостійним дослідженням, виконаним на науковому рівні та свідчить про сформовану професійну компетентність і професійну зрілість здобувачки. Структура дисертації і зміст автореферату повністю відповідає основним положенням дисертаційної роботи: вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Заслужовує на увагу прикладний характер додатків на 85 сторінках.

Дискусійні положення та зауваження. Отже, позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Л. В. Шкарбан, вважаємо за необхідне висловити певні побажання, зокрема:

1. Доцільно було б більш детально розкрити особливості застосування диференційованого та індивідуального підходів у процесі роботи з ліворукими учнями, адже це сприяло б їх успішному навчанню.
2. Розглядаючи проблему підготовки вчителя початкової школи до роботи з ліворукими дітьми, автору варто було б не обмежуватися лише методичною підготовкою вчителя, а розглянути більш ґрунтовно особливості психолого-педагогічної підготовки.
3. До певного недоліку, який потребує наукового редагування, необхідно віднести такі факти, як-от : розглядаючи проблеми навчання письма ліворуких дітей, автор серед зразків навчального приладдя не пропонує спеціальну ручку (див. : додаток У, с. 283); на індивідуальній картці, поданій зліва на с. 285 (додаток Х), неправильно показано початок написання малого лівого овала: згідно з Державним стандартом письма цей елемент малої літери **a** потрібно починати писати нижче від верхньої рядкової лінії на $1/3 h$, а не $1/5$

h; на тій же картці неточно подано зразки письма під лічбу букв: *А* (рахунок: 1-i-2-i-3, а не 1-2-3); *а* (рахунок: i-1-i-2-i, а не 1-2).

4. Робота не позбавлена поодиноких огріхів, як-от: мають місце відхилення від зразків Державного стандарту з письма в літерах *Аа* на індивідуальній картці, поданій справа на с. 285 (додаток Х); *Ии, Іі* (с. 286, продовження додатку Х); *Гг, Лл* (с. 287, продовження додатку Х).

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів».

Дисертаційна робота Л. В. Шкарбан «Підготовка вчителя початкової школи до роботи з ліворукими дітьми» є теоретично обґрунтованою, має безперечну наукову новизну, практичну значущість, є завершеною і самостійною науковою кваліфікаційною роботою та відповідає визначенням пунктам 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року (зі змінами, внесеними Постановою КМУ № 656 від 19 серпня 2015 року) щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, а її авторка Людмила Вячеславівна Шкарбан заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови
та методики навчання
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова

М. І. Чабайовська

ПРИЙО: зав. канцелярії
ім. М. П. Драгоманова

10 2018 р.